

Український державний університет залізничного транспорту

Затверджено
рішенням вченої ради економічного
факультету
прот. № 1 від 18.09.2023

Рекомендовано
на засіданні кафедри
економіки та управління виробничим і
комерційним бізнесом
прот. № 1 від 18.09.2023

СИЛАБУС З ДИСЦИПЛІНИ

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

1 сем. 2023-2024 н.р.

Лекції: за розкладом

Практики: за розкладом

Освітній рівень перший (бакалавр)

Галузь знань 05 соціальні та поведінкові науки

Шифр та назва спеціальності 051 Економіка

Галузь знань 07 управління та адміністрування

Шифр та назва спеціальності 076 Підприємництво та торгівля

Час та аудиторія проведення занять: Згідно розкладу- <http://rasp.kart.edu.ua/>

1. Викладач:

Лектор:

Токмакова Ірина Василівна (доктор економічних наук, професор),

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: tokmakova_iv@kart.edu.ua, it.tokm@ukr.net

Години прийому та консультації: кожен понеділок з 12.40-14.00

Розміщення кафедри: місто Харків, майдан Фейербаха, 7, 3 корпус, 5 поверх,
505 аудиторія.

Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>

Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Харків – 2023

СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА

1 сем. 2023-2024 н.р.

Лекції: за розкладом

Практики: за розкладом

Викладач:

Лектор: Токмакова Ірина Василівна

Контакти: +38 (057) 730-10-96, e-mail: tokmakova_iv@kart.edu.ua, it.tokm@ukr.net

Години прийому та консультацій: 12.40-14.00 понеділок

Термін «Стратегія» (дав.-гр. *στρατηγία*, дослівно стратег – ранг вищого керівника військовими підрозділами які мають марку, тег, прапор, знак та пов'язується з талантом управління стратега - полководця вищої страти) був запозичений в економічну науку з військового мистецтва та в широкому розумінні означає мистецтво керівництва суспільною боротьбою, загальний для очільника і деталізований в процесі управління план певної діяльності з ведення цієї боротьби, який є незмінним в своїй основі, охоплює тривалий період та направлений на досягнення головної, складної цілі.

Необхідність використання основ військового мистецтва для економічних систем, й перш за все підприємств, була пов'язана з загостренням конкуренції як на внутрішніх, так й міжнародних ринках товарів і послуг, що визначалася нестабільністю ринкового середовища, неповнотою інформації про його майбутній стан і вплив на підприємство. Конкуренція за своєю суттю є боротьбою суб'єктів господарювання між собою за зайняття найбільш привабливих позицій у відносинах з постачальниками ресурсів, існуючими та потенційними споживачами з метою отримання максимального прибутку при мінімальних витратах.

Сьогодні стратегію підприємства можна розглядати як довгостроковий, послідовний, конструктивний, раціональний, підкріплений ідеологією, стійкий до невизначеності умов середовища план дій, який супроводжується постійним аналізом та моніторингом в процесі його реалізації та спрямований з певною метою на досягнення успіху в кінцевому результаті.

Основою успішної реалізації стратегії діяльності сучасного підприємства, спрямованої на досягнення суттєвих конкурентних переваг, є формування стратегічного мислення персоналу на всіх ланках ієрархії управління ним, яке полягає у здатності приймати оптимальні рішення, пов'язані з майбутнім функціонуванням підприємства, постійно узгоджувати поточну діяльність із стратегічними цілями, забезпечувати адаптацію підприємства до змінюваного зовнішнього середовища шляхом формування та реалізації ефективних стратегій діяльності.

Предметом дисципліни «Стратегія підприємства» є методологія розробки стратегії підприємства, вивчення методів і прийомів формування його місії, стратегічної мети і довгострокових цілей та вироблення раціональних шляхів їх досягнення в умовах нестабільності середовища та неповноти інформації про його майбутній розвиток.

Основними завданнями вивчення даного курсу є засвоєння загальних теоретико-методологічних засад розробки стратегії і вибору стратегічних альтернатив; розгляд стратегічного планування в системі управління підприємством; ознайомлення із сучасним станом і напрямками формування та реалізації стратегії діяльності підприємств; набуття практичних навичок формування стратегії на всіх її етапах – вивчення середовища,

визначення ролі, цілей, стратегічних альтернатив, вибір і реалізація стратегій; набуття навичок стратегічного мислення.

Заплановані загальні компетентності (ЗК), фахові компетентності (ФК) та результат навчання (РН):

ЗК1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК8 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК11 Здатність приймати обґрунтовані рішення

ФК1 Здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівні.

ФК3 Розуміння основних особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

ФК5 Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

ФК6 Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

ФК12 Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

РН1 Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, зокрема, членів колективу

РН3 Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки.

РН4 Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

PH7 Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

PH9 Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави

PH11 Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин

PH17 Виконувати міждисциплінарний аналіз соціально-економічних явищ і проблем в одній або декількох професійних сферах з врахуванням ризиків та можливих соціально-економічних наслідків для забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Чому ви маєте обрати цей курс?

Середовище, в якому діють підприємства в Україні, характеризується нестабільністю і непередбачуваністю. Україна вже давно стала на шлях ринкових відносин. А будь-який ринок характеризується слабкою передбачуваністю умов зростання і розвитку підприємства. Крім того, в Україні внаслідок суттєвих прорахунків у проведенні реформ, особливо в економічному розвитку держави (наприклад відсутності державної програми розвитку промисловості), і в зв'язку з тим, що ринкові відносини ще не набули досконалої форми, непередбачуваність середовища є до певної міри навіть загрозливою для виживання та зростання підприємств будь-якої галузі. Тому необхідність стратегічного планування і стратегічного управління підприємствами є сьогодні основою для забезпечення їх конкурентоспроможності, особливо в умовах відкритості національної економіки. Отже, спеціаліст з економіки, який володіє принаймні елементами стратегічного планування і управління, розуміє його стратегічний контекст та вміє дібрати форми та методи його забезпечення, сьогодні вкрай необхідний сучасному підприємству.

Курс «Стратегія підприємства» відноситься до блоку професійної підготовки бакалаврів зі спеціальності 051 «Економіка» освітньої програми «Економіка підприємства», спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітньої програми «Підприємництво» та є одним з опорних курсів за фахом, ефективне засвоєння якого забезпечує розуміння як наступних курсів спеціальностей за структурно-логічною схемою «Стратегічне управління підприємством - Конкурентна стратегія підприємств – Забезпечення конкурентоспроможності підприємств – Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків», так і достатні компетенції для виконання професійної діяльності в умовах діючого підприємства.

Реалізація цієї задачі висуває відповідні вимоги до підготовки навчально-методичного забезпечення курсу, у тому числі й підручника, серед яких основними є: відповідність змісту освітньо-професійній програмі стандарту вищої освіти, простота засвоєння та зрозумілість матеріалу, логіка побудови змісту, можливість самостійно набути необхідні компетенції для їх реалізації у практичній діяльності.

Організація навчання

Цей курс, який вивчається з вересня по грудень, дає студентам можливість отримати необхідні знання з формування місії та цілей функціонування підприємства; із застосування сучасної методології проведення аналізу зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства; розробки стратегії і вибору стратегічних альтернатив;

методики оцінки обраної стратегії в контексті забезпечення досягнення стратегічних цілей; складання стратегічних планів діяльності підприємства та їх деком панування; методології оцінки реалізації обраної стратегії та контролю за етапами її реалізації.

Курс складається з однієї лекції на тиждень і одного практичного заняття на тиждень. Він супроводжується текстовим матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. Студенти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії.

Кількість кредитів ECTS – 5.

Лекції .

Практики

Самостійна робота

Курс супроводжується текстовим матеріалом і презентаціями. Аспіранти матимуть можливість застосовувати отримані знання та вирішувати практичні завдання протягом обговорень в аудиторії та розробки індивідуальних завдань.

Теми курсу

1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція концепцій
2. Стратегічний контекст підприємства
3. Визначення місії та цілей підприємства
4. Аналіз зовнішнього середовища і потенціалу підприємства
5. Корпоративна стратегія підприємства та її декомпонувння

«Стратегія підприємства»/ схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Запрошені лектори	
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	
	Групові завдання	
	Індивідуальні консультації	
	Залік	

Практичні заняття курсу передбачають виконання завдань і вирішення проблемних практичних ситуацій та презентацію індивідуальних завдань. Виконання завдання супроводжується зануренням у суміжні дисципліни, що доповнюють теми, та формує у студента інформаційну та комунікативну компетентності.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті Університету (<http://kart.edu.ua>), включаючи навчальний план, лекційні матеріали, презентації, завдання та правила оцінювання курсу)

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку лекційного або практичного заняття.

Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції. Ви повинні бути готовими до дискусій та мозкових штурмів – ми хочемо знати, що ви думаєте!

Приклади питань для обговорення доступні на слайдах відповідних презентацій. Ось деякі з них:

- 1) Роль планування в системі управління сучасним підприємством в умовах невизначеності оточуючого середовища.
- 2) Визначення взаємозв'язку між стратегією та організаційним розвитком підприємства
- 3) Конкурентні стратегії підприємства, передумови, переваги та ризики їх застосування.
- 4) Взаємозв'язок розробки функціональних стратегій

Лекції та практичні заняття

Список основних лекцій курсу наведений нижче. Пильнуйте за змінами у розкладі.

К-ть Годин	Тема лекції	К-ть Годин	Тема практичних, лабораторних занять			
	1. Стратегія підприємства: поняття, еволюція концепцій		1. Визначення напрямків впливу факторів макро- та мікросередовища на діяльність підприємства			
	2. Стратегічний контекст підприємства		2. Формулювання місії та побудова «дерева цілей» для підприємства			
	3. Визначення місії та цілей підприємства		3. Побудова матриць можливостей і погроз. Складання профілю зовнішнього середовища			
	4. Аналіз зовнішнього середовища і потенціалу підприємства		4. Матричні методи формування корпоративної стратегії підприємства			
	5. Корпоративна стратегія підприємства та її декомпонування					
		8				
	Контрольна робота					
	Консультація по курсу					
	Іспит					

Правила оцінювання

При заповненні заліково-екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	<u>Відмінно</u> – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	<u>Дуже добре</u> – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	<u>Добре</u> – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	<u>Задовільно</u> - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	<u>Достатньо</u> – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	<u>Незадовільно</u> – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	<u>Незадовільно</u> - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Завдання на самостійну роботу:

- Студентам пропонується обрати один варіант тем для виконання індивідуального завдання у вигляді реферату і електронної презентації впродовж семестру. За вчасне та вірне виконання завдання нараховується **40 балів до поточного контролю**. За вчасне та частково вірне виконання – від 25 до 15 балів. За невиконане завдання бали не нараховуються.
- Студенти мають прорецензувати одну роботу іншого студента або групи впродовж семестру очно та висловити свої критичні зауваження.

Теми самостійної роботи

В якості індивідуальних завдань передбачено написання студентами реферативної роботи за індивідуальними завданнями, що охоплює декілька найбільш важливих тем.

1. Концепції розвитку перспективного планування
2. Прогнозування та його роль у плануванні діяльності підприємства
3. Зміст та призначення стратегії підприємства в умовах невизначеності оточуючого середовища
4. Стратегічний план діяльності підприємства та його складові
5. Взаємозв'язок між розробкою стратегії та структурою управління підприємством

6. Інформаційне забезпечення процесу розробки стратегії на підприємстві
7. Мета аналізу зовнішнього середовища, його основні складові та типи
8. Реагування підприємства на зміни зовнішнього середовища
9. Діагностика внутрішнього стану підприємства
10. SWOT- аналіз як етап стратегічного планування, його переваги та недоліки
11. Місія як основна мета функціонування підприємства
12. Загальна характеристика корпоративної стратегії підприємства
13. Застосування портфельного аналізу в сучасних умовах господарювання
14. Використання матричних методів формування корпоративної стратегії підприємства
15. Застосування моделі Бостонської консалтингової групи, її переваги та недоліки
16. Призначення, переваги та недоліки моделі General Electric / McKinsey
17. Застосування матриці життєвого циклу бізнесу (модель Артура де Літла), її переваги та недоліки
18. Особливості стратегічної діагностики й оцінки підприємств середнього та малого бізнесу
19. Стратегічне управління диверсифікованими підприємствами
20. Загальна характеристика ділової стратегії та визначення конкурентних переваг підприємства
21. Модель розробки стратегії бізнесу М. Портера
22. Конкурентне середовище та його вплив на формування базових стратегій конкурентоспроможності підприємств
23. Типи функціональних стратегій, їх загальна характеристика
24. Організація процесу розробки функціональної стратегії
25. Стратегічні альтернативи та умови реалізації стратегії
26. Застосування експертних методів у стратегічному виборі
27. Управління стратегічними змінами на підприємстві
28. Організаційна структура підприємства як об'єкт стратегічних змін
29. Завдання стратегічного контролю та оцінка виконання стратегії
30. Проблеми та перспективи розвитку стратегічного управління на підприємствах України

Практичні заняття:

Оцінюються за виконання завдань (до 40 балів), ступенем залученості до вирішення ділових ситуацій (до 20 балів).

Іспит:

- Студент отримує іспит за результатами контролю шляхом накопичення балів. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент становить 100.
- Якщо студент не погоджується із запропонованими балами він може підвищити їх на іспиті, відповівши на питання викладача.

Викладач:

Токмакова Ірина Василівна (<http://www.kart.edu.ua/kafedra-euvkb-ua/kolectuv-kafedru-euvkb-ua/tokmanova-iv-ua>) – лектор з питань управління трудовим потенціалом підприємства в УкрДУЗТ. Отримала ступінь д.е.н. за спеціальністю 08.00.03 – «Економіка та управління національним господарством» в УкрДУЗТ у 2016 році. Напрямки наукової діяльності: забезпечення сталого розвитку підприємств промисловості та транспорту;

інноваційний розвиток підприємств залізничного транспорту; соціальна відповідальність бізнесу, екологізація діяльності та ресурсозбереження на підприємствах.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням:

<http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультуватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1 Дикань В.Л. Стратегічне управління: навчальний посібник / В. Л. Дикань, В. О. Зубенко, О. В. Маковоз, І. В. Токмакова, О. В. Шраменко — Харків: УкрДАЗТ, 2012. — 331 с.

2 Василенко В.А. Стратегічне управління: навч. посіб. / В.А. Василенко, Т.І. Ткаченко. — К.: ЦУЛ, 2003. — 396 с.

3 Головка Т.В. Стратегічний аналіз: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Т.В. Головка, С.В. Сагова / за ред. М.В.Кужельного. — К.: КНЕУ, 2002. —198 с.

4. Фаріон І. Д. Стратегічний аналіз: Навчальний посібник для студентів і аспірантів. — Тернопіль: ТНЕУ, 2009. — 635 с.

5. Шершньова З.Є., Оборська С.В., Ратушний Ю.М. Стратегічне управління: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. . — К.: КНЕУ, 2001. — 232 с.

Допоміжна

1 Стратегічний менеджмент : навч. посіб. / Є. М. Кайлюк, В. М. Андреева, В. В. Гриненко; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2010. – 279 с.

2 Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: Навч. посібник. Вид. 2-ге, доповнене. – Львів: «Новий світ - 2000», 2003. – 272 с.

3 Стратегічні цілі і моделі ефективної діяльності підприємства. Навч. посібник / Сіроштан Н. А., Потапов В. І., Білявцев Н. І. та ін.: За ред. С. У. Олійника. – Харків: ОКО, 1999. – 203 с.

4. Токмакова І.В., Шатохіна Д.А., Мельник С.В. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах цифровізації економіки. Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2018. – № 64. –С. 283-291

5. Токмакова І.В., Войтов І.М, Паламарчук Т.О. Формування стратегічного потенціалу підприємств залізничного транспорту. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2019. № 66. С. 130-139.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. <http://metod.kart.edu.ua/>

2. <http://www.houseofmcdonnell.com/konspekti-lekcz/148-upravlnnya-potenczalom-pdprimstva.html>.http://www.uz.gov.ua/press_center/up_to_date_topic/page-4/451889/

3. www.ukrstat.gov.ua

4. <https://www.dcz.gov.ua/>

5. <https://www.stud.com.ua>

6. Нормативні акти України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.nau.kiev.ua/